

JOURNAL OF TRANSPORT

ISSUE 3, 2025 vol. 2

E-ISSN: 2181-2438

ISSN: 3060-5164

RESEARCH, INNOVATION, RESULTS

**TOSHKENT DAVLAT
TRANSPORT UNIVERSITETI**

Tashkent state
transport university

JOURNAL OF TRANSPORT

RESEARCH, INNOVATION, RESULTS

E-ISSN: 2181-2438

ISSN: 3060-5164

VOLUME 2, ISSUE 3

SEPTEMBER, 2025

jot.tstu.uz

TASHKENT STATE TRANSPORT UNIVERSITY

JOURNAL OF TRANSPORT

SCIENTIFIC-TECHNICAL AND SCIENTIFIC INNOVATION JOURNAL

VOLUME 2, ISSUE 3 SEPTEMBER, 2025

EDITOR-IN-CHIEF

SAID S. SHAUMAROV

Professor, Doctor of Sciences in Technics, Tashkent State Transport University

Deputy Chief Editor

Miraziz M. Talipov

Doctor of Philosophy in Technical Sciences, Tashkent State Transport University

The “**Journal of Transport**” established by Tashkent State Transport University (TSTU), is a prestigious scientific-technical and innovation-focused publication aimed at disseminating cutting-edge research and applied studies in the field of transport and related disciplines. Located at Temiryo‘lchilar Street, 1, office 465, Tashkent, Uzbekistan (100167), the journal operates as a dynamic platform for both national and international academic and professional communities. Submissions and inquiries can be directed to the editorial office via email at jot@tstu.uz.

The Journal of Transport showcases groundbreaking scientific and applied research conducted by transport-oriented universities, higher educational institutions, research centers, and institutes both within the Republic of Uzbekistan and globally. Recognized for its academic rigor, the journal is included in the prestigious list of scientific publications endorsed by the decree of the Presidium of the Higher Attestation Commission No. 353/3 dated April 6, 2024. This inclusion signifies its role as a vital repository for publishing primary scientific findings from doctoral dissertations, including Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) candidates in the technical and economic sciences.

Published quarterly, the journal provides a broad spectrum of high-quality research articles across diverse areas, including but not limited to:

- Economics of Transport
- Transport Process Organization and Logistics
- Rolling Stock and Train Traction
- Research, Design, and Construction of Railways, Highways, and Airfields, including Technology
- Technosphere Safety
- Power Supply, Electric Rolling Stock, Automation and Telemechanics, Radio Engineering and Communications
- Technological Machinery and Equipment
- Geodesy and Geoinformatics
- Automotive Service
- Air Traffic Control and Aircraft Maintenance
- Traffic Organization
- Railway and Road Operations

The journal benefits from its official recognition under Certificate No. 1150 issued by the Information and Mass Communications Agency, functioning under the Administration of the President of the Republic of Uzbekistan. With its E-ISSN 2181-2438, ISSN 3060-5164 the publication upholds international standards of quality and accessibility.

Articles are published in Uzbek, Russian, and English, ensuring a wide-reaching audience and fostering cross-cultural academic exchange. As a beacon of academic excellence, the "Journal of Transport" continues to serve as a vital conduit for knowledge dissemination, collaboration, and innovation in the transport sector and related fields.

The role of the state support system in developing small businesses

M.M. Dadaboeva¹

¹Andijan State Technical Institute, Andijan, Uzbekistan

Abstract: This article analyzes the significance of active state participation and the support system in small business development. Specifically, it examines the impact of tax incentives, unrestricted access to credit resources, simplified registration procedures, and financial and institutional assistance measures on small business entities. Against the backdrop of ongoing reforms in our country, the article highlights the share of small businesses in the economy and their role in employment and regional development. Additionally, based on international experience, proposals and recommendations are provided for improving state support mechanisms.

Keywords: small business, private entrepreneurship, state support, economic development, tax incentives, lending, employment, reforms, business environment, institutional assistance

Kichik biznesni rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlash tizimining roli

Dadaboyeva M.M.¹

¹Andijon davlat texnika instituti, Andijon, O'zbekiston

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznesni rivojlantirishda davlatning faol ishtiroki va qo'llab-quvvatlash tizimining ahamiyati tahlil qilingan. Xususan, soliq imtiyozlari, kredit resurslariga erkin kirish, yengillashtirilgan tartibda ro'yxatdan o'tkazish, moliyaviy va institutsional yordam choralari kichik tadbirkorlik subyektlariga ko'rsatayotgan ta'siri o'rganilgan. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar fonida kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushi, ularning bandlik va hududiy rivojlanishdagi o'rni yoritib berilgan. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, davlat qo'llab-quvvatlashi, iqtisodiy rivojlanish, soliq imtiyozlari, kreditlash, bandlik, islohotlar, biznes muhiti, institutsional yordam

1. Kirish

Temir Bozor iqtisodiyoti sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mamlakat iqtisodining raqobatbardosh, innovatsion va barqaror rivojlanishida muhim o'rinni egallaydi. Ushbu subyektlar iqtisodiyotning turli tarmoqlarida ish o'rinlarini yaratish, ichki bozorni diversifikatsiya qilish hamda yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni joriy etishda strategik ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasi ham tadbirkorlikni rivojlantirish, ayniqsa, kichik va o'rta biznesni kengaytirish borasida keng ko'lamli islohotlarni amalga oshirmoqda. So'nggi yillarda ushbu sohani moliyaviy, huquqiy va tashkiliy jihatdan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy qilinmoqda. Bular qatorida soliq yengilliklari, kreditlash tizimi, subsidiyalar, davlat grantlari va konsalting xizmatlari mavjud bo'lib, ular kichik tadbirkorlik subyektlarining barqaror faoliyat yuritishiga zamin yaratmoqda.

O'zbekistonda 2025-yilda bu yo'nalish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylantirilgan. Ayniqsa, 2025-yil 19-martdagi PD 50 "Kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rini oshirish choralari doir" Prezident farmoni davlat tomonidan kichik va o'rta biznesni qo'llab quvvatlashning yangi bosqichiga asos soldi [1].

Mazkur farmon asosida quyidagilar belgilandi:

- Kichik va o'rta biznesning YaIMdagi ulushini 55 %, sanoatda va eksportda 34 %ga yetkazish; aholi bandligidagi ulushni esa 75 % darajasiga ko'tarish.

- Kamida 600 ta kichik tadbirkorlik subyektini yiriklashtirish orqali "champion" tadbirkorlikka aylantirish; 100+ ishchi ish bilan band bo'lgan korxonalar sonini 4 mingga oshirish.

- Iqtisodiyotning ichimlik-suv, yo'l va migratsiya xizmatlari kabi xizmatlar sohasi bo'yicha kichik biznes ishtirokini kamida ikki baravar oshirish.

2025-yil 1-maydan boshlab:

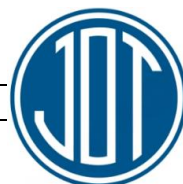
- Yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ro'yxatdan o'tayotgan shaxslar uchun davlat boji bekor qilinadi;

- Oilaviy tadbirkorlik va kompleks dastur doirasida garovsiz kreditlar — 50 mln UZS va 150 mln UZSgacha beriladi;

- O'rta va yirik biznes statusiga o'tganlarga QQS summasi tezda qaytariladi (7 kun ichida).

Shuningdek, 2025-yil 1-iyuldan boshlab tadbirkorlik subyektlariga yangi qoida joriy etiladi — uch yil davomida kichik va o'rta biznes uchun majburiy yangi normativlar qabul qilish to'xtatiladi va "Birinchi imkoniyat" prinsipi asosida birinchi marta huquqbuzarlik qilganlarga ma'muriy javobgarlik qo'llanilmaydi.

Bundan tashqari, 2025-yil iyul oyidan boshlab yuqori texnologiyali ishlab chiqarish loyihalari uchun davlat

mulkidagi bo'sh infratuzilmalarda (10 000 kv.m.gacha) 5 yilgacha bepul foydalanish imkoni beriladi.

Mazkur maqolada qayd etilgan yangi farmon va qarorlar orqali davlat tomonidan taqdim etilayotgan imtiyozlar, ular kichik biznes va tadbirkorlik muhitini qanday yaxshilayotgani, shuningdek mavjud tizimni takomillashtirish bo'yicha takliflar tahlil qilinadi. Bu esa mamlakatimizda iqtisodiy barqarorlik, bandlikni oshirish va ichki hamda tashqi bozorlarni faollashtirishda kichik biznesning o'rni va ijtimoiy salohiyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha so'nggi yillarda bir qator ilmiy izlanishlar va amaliy tadqiqotlar olib borilgan. Mazkur adabiyotlar asosan quyidagi yo'nalishlarda tizimlashtirilgan: davlat qo'llab-quvvatlash choralari, institutsional muhit, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari va xalqaro tajribalar.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda kichik biznesni rivojlantirishda davlatning roli asosan moliyaviy resurslarga kirish, huquqiy bazani mustahkamlash, innovatsion muhit yaratish va bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish kabi jihatlar orqali baholanadi.

Avstriyalik iqtisodchi Jozef Shumpeter tadbirkorni iqtisodiy taraqqiyotning harakatlantiruvchi kuchi sifatida ko'rib, kichik biznesni innovatsiyalarning asosiy manbai deb biladi. Uning fikricha, kichik korxonalar yangi mahsulot va xizmatlarni yaratish orqali bozorni o'zgartiradi [6].

Amerikalik mutaxassis Piter Druker kichik biznesni samarali boshqaruv, mijozga yo'naltirilgan yondashuv va resurslardan maqsadli foydalanish orqali rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. Druker davlat tomonidan taqdim etiladigan qo'llab-quvvatlashning samaradorligi boshqaruv tizimining sifatiga bevosita bog'liq ekanligini qayd etadi [7].

Iqtisodchi Maykl Porter raqobat ustunligi nazariyasi doirasida kichik biznesni mahalliy sanoatni sog'lomlashtiruvchi va bozor raqobatini kuchaytiruvchi omil sifatida baholaydi. U davlatning kichik biznes infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan strategik yordam ko'rsatishini taklif qiladi [8].

Xalqaro tashkilotlar, jumladan, OECD va Jahon bankining "SMEs and Entrepreneurship Outlook" [5] hamda "Doing Business" hisobotlarida kichik biznesni rivojlantirishdagi davlat siyosati, reglamentlar, soliq yengilliklari va kredit resurslarining ahamiyati keng tahlil qilingan [4]. Ushbu manbalar kichik biznesning rivojlanishi uchun to'siqsiz kirish, elektron xizmatlar va imtiyozli soliq tizimini muhim omil deb belgilaydi.

MDH olimlari kichik biznesning bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida shakllanishi, davlatning uning rivojlanishidagi o'rni va institutsional to'siqlarni bartaraf etish masalalariga e'tibor qaratadilar.

Rossiyalik olim A.V. Babayev kichik tadbirkorlikni rivojlantirishda ijtimoiy-iqtisodiy muhit va davlat tomonidan taqdim etiladigan infratuzilmaviy yordamning muhimligini ta'kidlaydi. U Rossiyada soliq yengilliklari va kredit-garov mexanizmlarining samaradorligini tahlil qilgan [9].

Rossiyalik tadqiqotchi E.V. Kuznetsova esa subsidiya, grant va ma'lumotlarni taqdim etish kabi "yumshoq" davlat aralashuv shakllarining kichik biznes uchun ahamiyatini qayd etadi [10].

Belaruslik olim V.I. Zubarev davlat dasturlari doirasida kichik biznesni mintaqaviy rivojlantirish, ayniqsa kam

rivojlangan hududlarda rag'batlantirish bo'yicha takliflar beradi [11].

Armanistonlik tadqiqotchi T.S. Xachaturov kichik biznes subyektlarining moliyaviy institutlar bilan o'zaro aloqalari va kredit olishdagi qiyinchiliklarga e'tibor qaratadi [12].

MDH olimlarining tadqiqotlarida asosan byurokratiya, kredit ta'minoti, garov talablari va tadbirkorlik madaniyatining pastligi kabi muammolar ko'tariladi.

O'zbekistonlik olimlar kichik biznesni rivojlantirishda davlat siyosati, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, normativ-huquqiy baza va ijtimoiy natijalar masalalarini ilmiy asosda o'rganadilar.

X. Xolboev va A. Qurbonov kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning asosiy shakllari — bank kreditlari, subsidiya, lizing va davlat kafolatlarini tahlil qilib, kredit olishdagi to'siqlar, xususan garov ta'minoti va foiz stavkalarining yuqoriligi muammolarini ko'rsatib berganlar [13].

S. Raxmatov innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni kichik biznesga joriy qilish va davlat tomonidan texnoparklar hamda inkubatorlar orqali qo'llab-quvvatlashni o'rganadi [14].

B. Yusupov ijtimoiy tadbirkorlikka e'tibor qaratib, "Ayollar daftari", "Yoshlar — kelajagimiz", "Har bir oila — tadbirkor" kabi davlat dasturlari orqali bandlik va daromadlarni oshirishga oid ilmiy izlanishlar olib boradi [15].

Prezident farmonlari va Vazirlar Mahkamasining qarorlari, jumladan PQ-208, PF-50 hamda "Yoshlar daftari" bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar, davlat qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim mexanizmlar sifatida faol tatbiq etilmoqda. Ushbu hujjatlar kichik biznes subyektlariga moliyaviy resurslarga erkinroq kirish, soliq yukini kamaytirish, innovatsiyalarni joriy etish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash imkoniyatlarini yaratishga xizmat qilmoqda.

Ushbu normativ-huquqiy hujjatlarning amalga oshirilishi amaliyotda kichik biznesning moliyaviy barqarorligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va iqtisodiy faollikni rag'batlantirishda o'zining ijobiy natijalarini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, olimlar va mutaxassislar tomonidan mazkur farmon va qarorlarning samaradorligi, ularning joriy iqtisodiy sharoitga moslashuvi hamda amaliy qo'llanilishining istiqbollari doimiy ravishda tahlil qilinib, takomillashtirish yo'nalishlari ishlab chiqilmoqda.

Mazkur adabiy tahlil shuni ko'rsatadiki, kichik biznesni rivojlantirish bo'yicha yetarli ilmiy va amaliy baza mavjud bo'lsa-da, ayrim masalalar — xususan, institutsional qo'llab-quvvatlash samaradorligi, moliyaviy yondashuvlarning hududlar bo'yicha differensial tahlili kabi jihatlar yanada chuqur tadqiq etilishini talab qiladi.

2. Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotning maqsadi — kichik biznesni rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlash tizimining rolini aniqlash, davlat tomonidan qo'llanilayotgan chora-tadbirlarning iqtisodiy samaradorligini baholash hamda ushbu tizimni yanada takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashdir. Mazvuni ilmiy o'rganish jarayonida xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan yaratilgan ilmiy adabiyotlar,

maqolalar, davlat dasturlari va rasmiy hujjatlar tahlil qilindi. Shuningdek, statistik ma'lumotlar, mantiqiy tahlil usullari hamda solishtirma tahlil qo'llanildi. Ushbu metodlar tadqiqotning ishonchliligi va aniqligini ta'minlashga xizmat qiladi.

3. Muhokama va natijalar

Tadqiqot jarayonida to'plangan statistik ma'lumotlar, jadvallar va grafiklar asosida kichik biznesni rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlash tizimining samaradorligi puxta tahlil qilindi. Olingan natijalar davlat siyosatining kichik tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy holatini yaxshilash, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda innovatsion faoliyatni rag'batlantirishda muhim rol o'ynayotganini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, tizimdagi mavjud muammolar va kamchiliklar aniqlanib, ularni bartaraf etish uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

1. Kreditlash va moliyaviy qo'llab-quvvatlash samarasi

Kreditlash va moliyaviy qo'llab-quvvatlash kichik biznesni rivojlantirishda eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda davlat tomonidan ajratilayotgan kreditlar hajmi sezilarli darajada oshib, bu kichik korxonalar uchun moliyaviy resurslarga kirishni kengaytirgan. Masalan, 2018-yildan 2024-yilgacha kreditlar miqdori 1500 mlrd so'mdan 3800 mlrd so'mga yetganligi, shuningdek, yangi ish o'rinlari sonining ortishi bu qo'llab-quvvatlashning ijobiy natijasini tasdiqlaydi (1-jadval).

1-jadval

O'zbekiston Respublikasi bo'yicha kichik biznesga ajratilgan kreditlar va yaratilgan yangi ish o'rinlari (2018–2024)

Yillar	Kreditlar (mlrd so'm)	Yangi ish o'rinlari (ming)
2018	1500	20
2019	1800	25
2020	2100	28
2021	2500	35
2022	3000	42
2023	3500	50
2024	3800	55

Ushbu ma'lumotlarga ko'ra, davlat tomonidan kichik biznesga ajratilgan kreditlar hajmi ortishi bilan yangi ish o'rinlari soni ham sezilarli darajada oshmoqda. Masalan, 2018-yilda 1500 mlrd so'm miqdorida ajratilgan kreditlar natijasida 20 ming yangi ish o'ri yaratilgan bo'lsa, 2023-yilda kreditlar hajmi 3500 mlrd so'mga yetib, yangi ish o'rinlari soni 50 mingga ko'tarilgan. Bu esa davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlashining kichik biznesni rivojlantirishda samarali ekanligini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, kreditlar hajmining har yili o'sish sur'ati kichik biznes sektorining kengayishiga va iqtisodiy faollikning oshishiga yordam bermoqda. 2020-yilgi pandemiya davrida ham davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari saqlanib qolgan va iqtisodiyotdagi inqiroz ta'sirini yumshatishga xizmat qilgan.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlanishicha, kreditlar olish jarayonida mavjud bo'lgan ma'muriy to'siqlar va garov tizimidagi murakkabliklar tadbirkorlar uchun muhim muammolar sifatida qolmoqda. Bu holat davlat qo'llab-quvvatlash tizimini yanada soddalashtirish va kredit olish shartlarini yumshatishni talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, davlat tomonidan ajratilayotgan kreditlar kichik biznes subyektlarini moliyalashtirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va iqtisodiy o'sishga bevosita ta'sir qiladi. Shu bois, kredit qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish va to'siqlarni bartaraf etish kichik biznesni yanada rivojlantirish uchun muhim vazifa hisoblanadi.

2. Soliq imtiyozlari ta'siri

Soliq imtiyozlari — kichik biznes subyektlariga davlat tomonidan beriladigan moliyaviy rag'batlantiruvchi mexanizmlardan biridir. Ular tadbirkorlik faoliyatini boshlash, kengaytirish va barqaror rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston sharoitida bu imtiyozlar kichik va o'rta biznes (KO'B) uchun nafaqat iqtisodiy yengillik, balki raqobatbardoshlikni oshirish vositasi sifatida qaraladi.

O'zbekistonda kichik biznes subyektlari uchun quyidagi soliq yengilliklari amalda qo'llaniladi:

- Yagona soliq stavkasi (ayrim faoliyat turlariga nisbatan);
 - QQSdan vaqtincha ozod etish (ayrim toifadagi yangi subyektlar uchun);
 - Yer va mulk solig'idan ozod qilish (startaplar yoki muayyan hududlardagi subyektlar uchun);
 - Ijtimoiy soliq stavkalarining pasaytirilgan shakli;
- 2023-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekistonda kichik biznes subyektlarining 75 foizi soliq imtiyozlaridan foydalangan. Bu ko'rsatkich 2018-yildagi 40 foiz bilan solishtirilganda, qariyb 87,5% o'sishni tashkil etgan. Quyidagi omillar bu o'sishga sabab bo'lgan:
- davlat siyosatining tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgani;
 - "Har bir oila – tadbirkor", "Yoshlar – kelajagimiz", "Ayollar daftari" kabi ijtimoiy dasturlarning kengayishi;
 - raqamlashtirish natijasida imtiyozlarga ariza topshirish jarayonining soddalashtirilishi;
 - soliq organlarining ma'lumot berish faoliyatining yaxshilanishi.

Soliq imtiyozlari quyidagi ijobiy ta'sirlarni keltirib chiqargan:

- Yangi ish o'rinlarining yaratilishi: 2018–2024-yillarda kichik biznes tomonidan yaratilgan yangi ish o'rinlari soni 20 mingdan 55 mingga oshgan. Bu iqtisodiyotning bandlik darajasini oshirishga xizmat qilgan.
- Moliyaviy barqarorlik: Imtiyozlar hisobiga kichik biznes subyektlarining sof foydasi va aylanma mablag'lari o'sgan. Bu ularga o'z faoliyatini kengaytirish imkonini bergan.

- Soya iqtisodiyotini kamaytirish: Imtiyozlar orqali qonuniy faoliyat yuritish yanada jozibador bo'lib, soliqdan bo'yin tovlash holatlari kamaygan.

Shunga qaramay, soliq imtiyozlari bilan bog'liq ayrim muammolar ham mavjud:

- Imtiyozlar to'g'risidagi ma'lumotlarning ba'zi tadbirkorlarga yetib bormasligi;
- Ayrim imtiyozlar faqat ma'lum faoliyat yoki hududlar uchun cheklangan bo'lishi;
- Imtiyozlar muddatining qisqaligi va uzaytirish mexanizmining noaniqligi;
- Soliq yengilliklaridan noto'g'ri foydalanish holatlari (ayrim korxonalar imtiyozlar orqali foyda olish

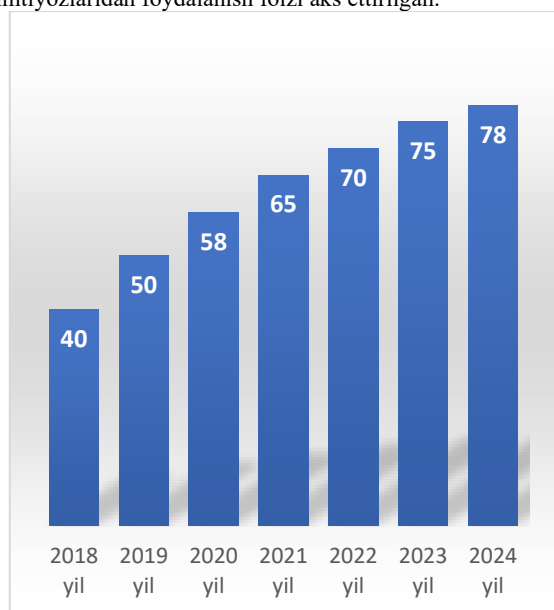

uchun sun'iy ravishda kichik biznes ko'rinishida ro'yxatdan o'tadi).

Soliq imtiyozlari kichik biznesni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, ammo ular kompleks yondashuv bilan qo'llanilishi kerak. Quyidagi tavsiyalar muhim:

- Imtiyozlar to'g'risidagi ochiq axborot tizimlarini kengaytirish;
- Imtiyozlarning uzoq muddatli va barqaror shakllarini ishlab chiqish;
- Tadbirkorlar bilan interaktiv muloqot orqali imtiyozlarni takomillashtirish;
- Nazorat va monitoring mexanizmlarini kuchaytirish orqali imtiyozlarning maqsadli ishlatilishini ta'minlash.

O'zbekistonda kichik biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida turli soliq imtiyozlari joriy etilgan bo'lib, ularning amaliy samaradorligini aniqlash uchun ushbu imtiyozlardan foydalanish darajasini statistik tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Quyidagi rasmda 2018–2023-yillar davomida kichik biznes vakillarining soliq imtiyozlaridan foydalanish foizi aks ettirilgan.

1-rasm. Kichik biznesda soliq imtiyozlaridan foydalanish foizi va uning o'sish dinamikasi (2018–2023-yillar)

Tahlil natijalariga ko'ra, 2018-yilda kichik biznes subyektlarining atigi 40 foizi soliq imtiyozlaridan foydalangan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2023-yilga kelib 75 foizga yetgan. Bu esa soliq siyosatidagi izchil islohotlar, imtiyozlarni taqdim etish tartibining soddalashtirilishi va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida bu imkoniyatlar haqida xabardorlik darajasining oshgani bilan izohlanadi.

Ushbu davr mobaynida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatilgan:

- 2018–2019-yillar: Soliq yengilliklaridan foydalanuvchilar ulushi 40 foizdan 50 foizga oshgan. Bu davrda kichik biznes uchun yangi qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etila boshlagan.
- 2020–2021-yillar: Pandemiya sharoitida kichik biznesni moliyaviy jihatdan himoya qilish zarurati ortib, soliq imtiyozlarining ahamiyati keskin oshdi. Natijada foydalanuvchilar ulushi 58% dan 65% gacha ko'tarildi.
- 2022–2023-yillar: Soliq siyosatida raqamlashtirish jarayonlarining jadal kechishi, elektron ariza topshirish

tizimlarining joriy etilishi imtiyozlardan foydalanish qulayligini sezilarli darajada oshirdi.

Bu dinamik o'sish kichik biznes subyektlari uchun yaratilgan ijobiy soliq muhitining samarali bo'lganini ko'rsatadi. Ayniqsa, imtiyozlar orqali kichik biznes korxonalarining moliyaviy barqarorligi mustahkamlanib, ularning yangi ish o'rinlari yaratishdagi salohiyati ortdi. Masalan, 2018–2024 yillar davomida yangi ish o'rinlari soni 20 mingdan 55 mingga oshdi (qarang: 1-jadval).

Tahlil shuni ko'rsatadiki, soliq imtiyozlari kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning samarali vositalaridan biri bo'lib, nafaqat korxonalarning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlaydi, balki mamlakatda bandlik darajasini oshirish, norasmiy iqtisodiyotni qisqartirish va investitsion muhitni yaxshilashga ham xizmat qiladi. Kelgusida soliq imtiyozlarining uzoq muddatli va strategik asosda takomillashtirilishi kichik biznesning raqobatbardoshligini yanada oshirishga zamin yaratadi.

3. Innovatsion qo'llab-quvvatlashning o'sish sur'atlari va kichik biznes rivojiga ta'siri

Zamonaviy iqtisodiyotda kichik biznes subyektlarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi nafaqat moliyaviy resurslar, balki innovatsion salohiyat, yangi texnologiyalarni joriy etish va ilm-fan yutuqlaridan foydalanish bilan ham bevosita bog'liqdir. Shu bois, O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining kengaytirilishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Quyidagi jadvalda 2018–2023 yillar davomida mamlakatda tashkil etilgan inkubatorlar, texnoparklar, innovatsion grantlar hamda amalga oshirilgan innovatsion loyihalar soni aks ettirilgan:

2-jadval

O'zbekistonda kichik biznesni innovatsion qo'llab-quvvatlash mexanizmlari (2018–2023)

Yil	Inkubatorlar soni	Texnoparklar soni	Grantlar soni	Innovatsion loyihalar soni
2018	5	2	30	15
2019	7	3	45	22
2020	9	4	60	35
2021	12	5	80	50
2022	15	7	95	65
2023	18	9	110	80

- Inkubatorlar soni 2018-yildagi 5 tadan 2023-yilda 18 taga yetgan bo'lib, bu sohada 260% dan ortiq o'sish kuzatilgan. Inkubatorlar startap loyihalarini quvvatlash, yosh tadbirkorlarni yo'lga qo'yish va yangi g'oyalarni tijoratlashtirishda muhim rol o'ynamoqda.

- Texnoparklar soni esa 2 tadan 9 tagacha ko'paygan. Texnoparklar kichik biznes va ilmiy-tadqiqot muassasalari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirib, ishlab chiqarish texnologiyalarining zamonaviylashuviga xizmat qilmoqda.

- Innovatsion grantlar soni 5 yil ichida 30 tadan 110 taga yetgan. Bu — kichik biznes subyektlari tomonidan innovatsion faoliyatni boshlash yoki kengaytirish uchun ajratilayotgan bevosita moliyaviy yordam hajmining sezilarli darajada ko'payganidan dalolat beradi.

• Innovatsion loyihalar soni esa 2018-yildagi 15 tadan 2023-yilga kelib 80 taga yetgan bo'lib, bu sohaga qiziqish ortib borayotganini va amaliy faoliyatga tatbiq etilayotgan innovatsiyalarning soni keskin oshganini ko'rsatadi.

Ushbu ko'rsatkichlar O'zbekistonda kichik biznesni texnologik jihatdan rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosatining izchil amalga oshirilayotganini ko'rsatadi. Inkubatorlar va texnoparklar orqali kichik biznes subyektlari:

- ilmiy tadqiqotlar bilan bevosita hamkorlikda ishlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda;
- innovatsion mahsulotlar yaratish, sinovdan o'tkazish va tijoratlashtirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda;
- ichki va tashqi bozorda raqobatbardoshligini oshirmoqda.

Bundan tashqari, grantlar orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirish kichik korxonalar uchun tashqi investitsiyalarni jalb qilish imkonini ham yaratmoqda. Innovatsion muhitning rivojlanishi yoshlar va ayollar tadbirkorligining faollashuviga ham xizmat qilmoqda.

O'rganilgan davr ichida innovatsion infratuzilma va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining o'sish sur'atlari kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratganini ko'rsatadi. Ushbu ko'rsatkichlarning muntazam oshib borayotgani, kichik biznesning texnologik jihatdan takomillashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatib, milliy iqtisodiyotda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushining ortishiga xizmat qilmoqda. Kelgusida ushbu mexanizmlarni hududiy va tarmoq kesimida yanada diversifikatsiya qilish, hamda xalqaro innovatsion tarmoqlarga integratsiyalashish imkoniyatlarini kuchaytirish tavsiya etiladi.

Muammolar va kamchiliklar

O'tkazilgan statistik tahlillar natijasida aniqlanishicha, kichik biznes subyektlari uchun kredit olish jarayonida mavjud bo'lgan byurokratik to'siqlar va garov talablarining og'irligi muhim to'siq sifatida qolmoqda. So'rovnomalar ko'rsatkichlariga ko'ra, tadbirkorlarning taxminan 38% moliyaviy resurslarga erishishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bu holat kichik biznesning rivojlanish sur'atlarini sekinlashtirmoqda va ularning raqobatbardoshligini pasaytiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish borasida malakali kadrlarning yetishmasligi asosiy muammolardan biri sifatida aniqlangan. Bu esa innovatsion loyihalar va texnologiyalarni samarali qo'llash imkoniyatlarini cheklaydi hamda kichik biznesning texnologik taraqqiyotiga to'sqinlik qiladi.

Statistik ma'lumotlar va grafik tahlillar natijalari shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlash tizimi o'zining samaradorligini isbotlagan. Kreditlash hajmining oshishi va soliq imtiyozlarining kengaytirilishi kichik korxonalar faoliyatining kengayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Innovatsion inkubatorlar, texnoparklar va grantlar esa yangi texnologiyalarni joriy qilish va tatbiq etishda muhim rag'batlantiruvchi omil hisoblanadi.

Biroq, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish va moliyaviy resurslarga erkin kirishni ta'minlash masalalari hali ham dolzarbdir. Shuningdek, raqamli transformatsiya jarayonida malakali kadrlarni tayyorlash va jalb qilish bo'yicha tizimli ishlarni kuchaytirish zarur. Tadqiqot natijalari asosida davlat qo'llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish, shu jumladan, kredit berish mexanizmlarini soddalashtirish va

innovatsion salohiyatni oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqildi.

4. Xulosa va takliflar

O'tkazilgan tahlillar va statistik ma'lumotlarga ko'ra, davlat tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlash tizimi mamlakat iqtisodiyotida muhim rol o'ynaydi. Kreditlash hajmining oshishi, soliq imtiyozlarining kengayishi hamda innovatsion inkubatorlar, texnoparklar va grantlar orqali berilayotgan yordam kichik biznes subyektlarining faoliyatini kengaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish va raqobatbardoshlikni oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Shu bilan birga, tadqiqotlar byurokratik to'siqlar, kredit olishdagi garov talablarining yuqoriligi va malakali kadrlar yetishmasligi kabi muammolar mavjudligini ko'rsatdi. Ushbu kamchiliklar kichik biznesning samarali rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Takliflar:

1. Kreditlash tizimini soddalashtirish va byurokratik to'siqlarni kamaytirish: Kredit olish jarayonlarini yanada shaffof va tezlashtirish uchun davlat organlarida elektron xizmatlar tizimini kengaytirish va hujjatlar almashtirishni avtomatlashtirish zarur.

2. Garov talablari va foiz stavkalarini qayta ko'rib chiqish: Kichik biznes subyektlari uchun qulay garov tizimini yaratish va kredit foizlarini kamaytirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish lozim.

3. Malakali kadrlarni tayyorlash va rag'batlantirish: Raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar sohasida mutaxassislar tayyorlash uchun malaka oshirish kurslari, treninglar va grantlarni kengaytirish zarur.

4. Innovatsion infratuzilmani yanada rivojlantirish: Texnoparklar, inkubatorlar va innovatsion markazlarning sonini ko'paytirish, ularni moliyaviy va ma'muriy jihatdan qo'llab-quvvatlash.

5. Soliq imtiyozlarini kengaytirish va samaradorligini oshirish: Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari doirasini kengaytirish va imtiyozlardan foydalanishni osonlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlarni kuchaytirish.

6. Tadbirkorlik madaniyatini oshirish: Kichik biznesni rivojlantirish uchun aholi orasida tadbirkorlikni rag'batlantirish, axborot kampaniyalari va treninglar tashkil etish zarur.

Ushbu takliflar davlat siyosatini yanada takomillashtirishga, kichik biznes subyektlarining barqaror o'sishini ta'minlashga va mamlakat iqtisodiyotining mustahkam poydevorini yaratishga xizmat qiladi.

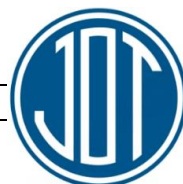
Foydalangan adabiyotlar / References

[1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 19-martdagi PF-50-sonli Farmoni "Kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi o'rnini oshirish choralari to'g'risida".

[2] O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining PQ-208-sonli Qarori, 2023-yil.

[3] O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka oid statistik ma'lumotlar (2018-2024-yillar). www.stat.uz

[4] "Doing Business" 2020-2023 hisobotlari. Jahon banki. www.doingbusiness.org

[5] OECD (2023). "SMEs and Entrepreneurship Outlook". Organisation for Economic Co-operation and Development.

[6] Shumpeter, J. (1934). The Theory of Economic Development. Harvard University Press.

[7] Drucker, P. (1985). Innovation and Entrepreneurship. Harper & Row.

[8] Porter, M. (1998). The Competitive Advantage of Nations. The Free Press.

[9] Babayev, A.V. (2021). "Razvitie malogo predprinimatel'stva v Rossii: problemy i perspektivy". Moskva: Ekonomika.

[10] Kuznetsova, E.V. (2020). "Gosudarstvennaya podderzhka malogo biznesa: forma i effektivnost". Ekonomicheskie nauki, №3.

[11] Zubarev, V.I. (2019). "Regionlar kesimida kichik biznesni rivojlantirish strategiyalari". Minsk: Belarus davlat iqtisodiyot universiteti nashriyoti.

[12] Xachaturov, T.S. (2021). "Moliyaviy institutlar va kichik biznes: Armaniston tajribasi". Yerevan iqtisodiy jurnali, №2.

[13] Xolboev X., Qurbonov A. (2020). "Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari". Iqtisodiyot va innovatsiya, №4.

[14] Raxmatov S. (2022). "Innovatsion tadbirkorlik va raqamli transformatsiya". Ilm-fan va taraqqiyot, №1.

[15] Yusupov B. (2023). "Ijtimoiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning zamonaviy yo'llari". Tadbirkorlik va biznes rivoji, №2.

Mualliflar to'g'risida ma'lumot/ Information about the authors

Dadaboyeva Marguba	Andijon davlat texnika instituti "Iqtisodiyot" kafedrasida dotsenti
Mamasoliyevna / Dadaboeva Marguba	E-mail: dadaboyevamarguba1982@gmail.com
Mamasoliyevna	Tel.: +998979934660 https://orcid.org/0009-0000-6608-5156

M. Miralimov, A. Karshiboev

Analysis of existing methods for calculating the structural strength of shallow metro stations with domed roofs5

M. Miralimov

The assessment of technical condition of bridge and recommendations for strengthening the load-bearing structures ...10

S. Sulaymanov, Z. Abdullaeva

Analytical assessment of noise levels of urban vehicle flows15

K. Matrasulov, D. Yuldoshev

Enhanced multicriteria assessment of urban public transport infrastructure based on expert judgments and integrated evaluation metrics19

M. Dadaboeva

The role of the state support system in developing small businesses23

Kh. Mamatov, M. Murodilova

Concrete production based on metallurgical waste29

M. Juraev

Development of an efficient method for allocating motor vehicles to routes within the capacity constraints of loading (unloading) addresses33

Kh. Kamilov

A hygienic approach to reducing the effect of ultraviolet radiation on railway workers37

D. Yuldoshev, S. Ilkhomov

Relationships and models of service efficiency on a digital transport platform41

A. Khurramov, N. Irgashev

Modern approaches to enhancing communication security in telecommunication45